ԵՐԱՏԱՍ

Պարբերական Լուրեր

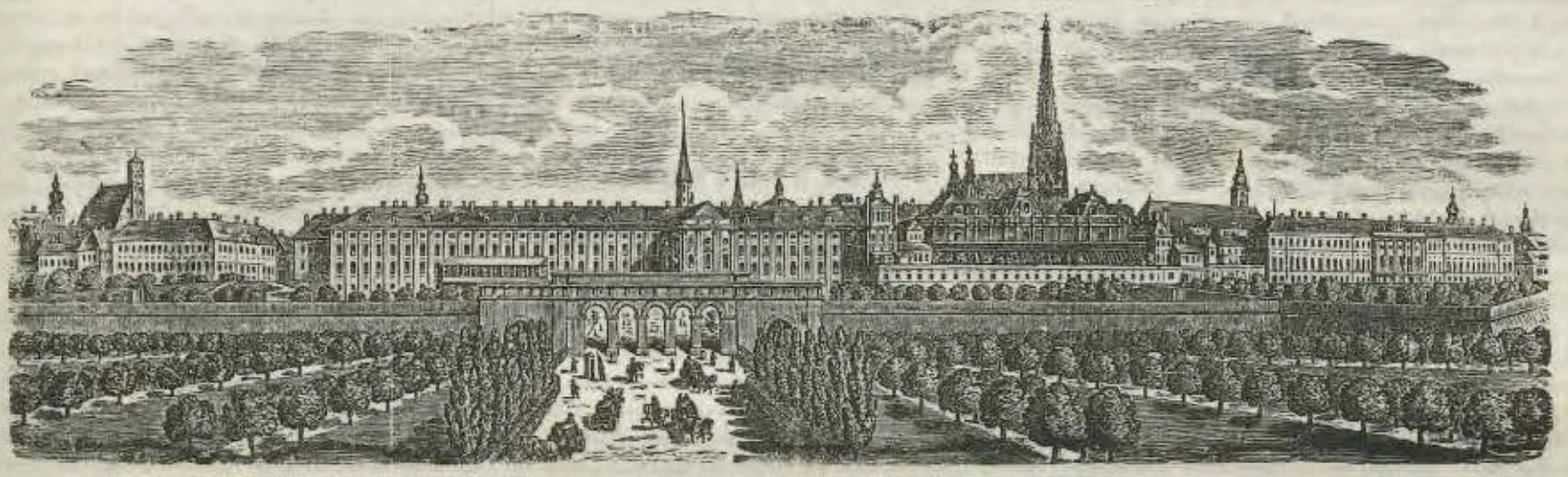

Թիւ 28 — **11 ՅՈՒԼԻՍԻ (29 ՅՈՒՆԻՍԻ)** — **1853**

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԳԱՂԴԻԱ. Հրովարտակ մը։ Շերպուրի նաւահանգիստը։ Ընտիրայք։ Արեւելեան խնդրոց պատմաւոր վաճառականներուն եղած ընդունելութիւնը։ Ճարտարութիւն ու արուեստից տեսարան։

ԱՆԳԼԻԱ. Բարգաւաճութիւն։ Հիւսիս եւ թագաւորական ընտանիքն ներքուստ։ Խարհրդանոցի խօսքեր։ Նաւատորմիղ։

ՀՈԼԱՆԴԱ. Հաւատարիմ կայսրի տարհանդակ մը կը խաւրուի։

ՀԵԼՎԵԾԻԱ. Գրաստարարի շփոթութիւնները։

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ. Պահպանին անդամները։ Կայսեր մեկ յայտարարութիւնը։

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՏԻՐՈՒԹԻՒՆ. Ռուչիտ փաշային պատասխանը։ Մեծ տերութիւնքն լուռեալ ընդունուցին։ Պատերազմի պատրաստութիւնքն եւ խաղաղութեան յոյս։

ՄԵՍՐԱԼՈՒՐՔ։

ԱՒՍԻՄԱՆԱԿԱՆՔ. ԱԶԳԱՑՈՒ ՎԼԻՊ. Ոյրդ Մոնտիկոնեան։ ԺԹ։

ԳԱՂԴԻԱ

ՓԱՐԻԶ, 28 Յունիսի։ Մօտերս Մոնիթէր հետեւեալ հրովարտակը հրատարակեց։ Մատնելով որ թէ տերութիւնք ու թէ կղերին պատուոյն համար է որ ան քահանաները, որոնց հատակը կամ տկարութիւնը չինելոնը իրենց սրբոյ պաշտօնին գործքերը կատարելու, առանց օգնութեան պէտք չեն ձգուիր, դարձեալ մնաց եղով որ կառավարութիւնն աս նկատմամբ ունեցած բաղձանքը մինչեւ հիմակ անկատարապէս ի գործ կը դրուէր ու քանի մը թեմերու մէջ հիմնուած տասկական դրամագլուխները խիստ անբաւական էին ամէն կարաւորութեանց տէր լեցնելու, կայսերական հրովարտակով մը հետեւեալ տրոշումները կը տրուին։ Ա. Ուսման ու կրթութեան պաշտօնեան կրնայ թեմական եպիսկոպոսին առաջարկութիւնը տարիքնին առած կամ տկար, երիտասարդներ ընտրել վեր ձեռնադրուած քահանաներուն թոշակ կապել։ Բ. Այս թոշակն ընդհանուր հոգաբարձութեան արկղէ մը պիտի տրուի, որն որ պիտի ընցուի նախ կրթութեան պաշտօնատարին տարեկան մարին ամէն տարի ընելու ձեռնտուութեամբ, երբ կրօրդ 1852 Յունուարի 22ին հրովարտակովը սահմանուած 5 միլիոնով ու երրորդ՝ ընդհանուր հոգաբարձութեան արկղ տերութեան խորհրդոյ առնումին հաւանութեամբ ընդունած պարգեւներուն ու իրեն ձգուած ժառանգութիւններուն տատատութեամբ։

— Շերպուրէն լուր կու գայ թէ նոյն տեղը նաւահանգիստը սասիկ շարժման մէջ է։ Ութսունմէկ տուն (100 թնդանօթով) պատերազմական նաւուն պատրաստութիւնը դրեթէ լմընցաւ, նոյնպէս Ալէոդ անուն (52 թնդանօթով) տատատատոր կրկնայարկն ալ։ Մօտերս պիտի սկսին նաեւ Դոնշինդ ու Պելլն կրկնայարկներն ինչպէս նաեւ Պէյրրան շոգեւոր միայարկն ալ պատրաստել։ Նոյն վարձանին համար քիչ մը առաջ գործաւորներու երիւր ընկերութիւն եկան Շերպուրը։ Շէրդոսի լրագիրը քանի մ՝օր յառաջ լուր տուած էր թէ Շերպուրի ու Պրեսթի նաւահանգիստներուն մէջ պատրաստուած երեք պատերազմական նաւերը՝ արդէն պատրաստուած շոգեւոր ու առագաստաւոր կրկնայարկներուն հետ մեծ ջրանցքին միայ նաւատորմիղ մը շինելու համար հրամանուած են, որ նաւատորմիղը պէտք եղած ատեն Դորբի Ժոլապատին նաւատորմիղին հետ միաբանութեամբ պիտի գործէ, այնպէս՝ ինչպէս որ Մէջերկրական ծովուն մէջ եղող գաղղիական նաւատորմիղը Տէոնատա ծովապետին հետ միաբան պիտի շարժի։

— Լոնդիանդրա պէրլին Պարիզի մէկ թղթակիցը կը գրէ որ Յուլիսի Զին իրիկունը Ընդհանրի դահլիճն յայտարարեր մ՝եկած ըլլայ Դաղղիական կառավարութեան, որուն մէջ կը ըսուի եղեր թէ անդրլիական դահլիճը բացարձակապէս որոշած է Ռուսի բանակին Դանուբի գաւառները մտնելն իրրեւ պատերազմի դեպք կամ առիթ մը (casus belli) համարելով, եւ անոր համար ալ ինք զինքն իշխանութիւն մ՝ունեցած չիսպէր Զանոք գալէսի երթալու։ Ան լուրը միանակ իր վարութիւնի մէջ կը մնայ։

— Փարէն Յուլիսի 2ին Ոլորնցով իշխանին Փարիզ հասնիլը կը ծանուցանէ։

— Ալիէվը բաժնին կուսակցակ Լուժի գերդմանը հրաման տուաւ, որ բոլոր իր բաժնին մէջ կիրակի օրերը, առտուանցին պաշտամանն առեն ամէն հրապարակական շինքերը դոցուին։

— Փէթ լրագիրը կը ծանուցանէ թէ տասիկանութիւնն պաշտօնական Մոսկուի 13ին վճռով արգելեր է Գաղղիա մնալ Իսմէն Պիէն, որն որ հիմա Սամսուն կը կենայ։

— Պոնտիրիոնին հետեւեալ յայտնածը կը գրէ։ Կը յուսացուէր որ առեւտրական գործակցութիւնները Մարսիլիա ու Ցաւնիս ամսոց մէջ նորէն կենդանանան, բայց արեւելեան իրադարձութիւնքն պատճառ պատրաստ եղան։ Փիրենէականներ (էսպանիոլներ) եւ մնացեալներ առ առաւելը բոլորովին դադրած է։ Դրսի երկիրներու համար յանձնարարութիւն ունեցողներն իրենց ապրանքներուն բան մեծի մասին մինչեւ սամանեան ուսական խնդիրներուն փախանը կ՝ուշացընեն։ Եւ որովհետեւ առ ամ գործակցութիւնը չէ թէ միայն Դաղղիայի մէջ, հապա ուրիշ ամէն տեղ կայ, անոր համար ամէն մարդ կը յուսայ որ եւրոպական դահլիճները՝ արեւելեան խռովութիւնը շուտով դադրեցընելով՝ բանկերուն ասանկ վիճակին վերջ մը տալու հարկաւորութիւնը կը տեսնեն։ Պրամասեղանի շահագործները կ՝երեւայ որ օր աւուր վրայ բանկերուն խաղաղութեամբ լմընցաւն վրայ ունեցած յոյսերնուն մէջ կը հաստատուին։ Զինկինար կարծուիլ որ Ռուսի կայսրն իր վերջնագրին առանց թեւութեան ընդունելիքը սահմանի պահանջէ, ինչու որ բարձրագոյն Դուռն իր քրիստոնեայ հպատակներուն ան ամէն երաշխաւորութիւնները տուաւ, որոնք իր պատուոյն ու անկախութեան հետ կրնան միայանիլ։ Ան բարեկամական ընդունելութիւնն ալ՝ զոր ան որ Ռուսաց կայսրը Դաղղիայի ու Անգլիայի դեսպաններուն ընել տուաւ, նշանակական ցոյց մը կ՝ընծայէ։ ինչու որ նոյն ընդունելութիւնն անանկ սիրալիր կերպով չէր ըլլար՝ եթէ դեսպանական հաղորդութեան խլրտմամբ մը մնալուստ ըլլար, եւ տանկ պատագոյի մը մէջ նոյն իսկ յիշեալ կառավարութեանց դեսպանները յանձն չէին առներ կայսերական արքունեաց առջեւ երթալու։ Շահագէտները Յունիսի 27ին դրամատոհութեան ընթացքը բարձրացընելու միտումներուն մը կը դուրեկէին, որն որ հունձքերու վրայ խիստ դէշ ակնկալութեան լրեր գալով՝ խափանուեցաւ։ Ասկոյն կ՝երեւայ որ հունձքերու շաղոյութիւնը Դաղղիայի մէջ առհասարակ խոտաւոր չափ մեծ չէ։

— Պաշտօնական թերթերը հիմակուընէ սկսած են մեծ գովութեամբ խօսելու. 1855ին Փարիզի մէջ ըլլալու. ճարտարագործութեան տեսարանին վրայ, որուն հետ, ինչպէս նոր եղած հրովարտակ մը կը ծանուցանէ, պիտի միանայ նաեւ արուեստից տեսարան մ՝ալ։ Արդէն ամէն հարկաւոր պատրաստութիւնները կը տեսնուին՝ նոյն տեսարանին կարելի եղածին չափ ընդարձակ թիւն տալու. եւ ան ամէն արգելքները վերցընելու, որոնք նոր Եորկի յանձնարարական ժողովը սարքեցին 1853ին Մայիսի 1ին հանար հրատարակուած հանձնարարական ճառարարութենէն։ տեսարանին բացուիլը՝ միչեւ Յուլիսի 15 ուշացընելու, որ ժամանակն ալ նաեւ հաւանականապէս կարող պիտի ըլլայ բացուիլ։ Յիշելոյ Փարիզի ճարտարարութենէն տեսարանին դրսի երկիրներէն խիստ շատ բաներ կը խոստացուին իրենց։ Խիստ մեծագործ պատրաստութիւններ կ՝ընեն ու ամէն անպատեհութեանց առջեւն առնելու. հանար ապրանքներուն ընդունելուին ու աղաւորուին առնին պիտի ծանուցուի։ Այս տեսարանը շրջիկ ու փառաւոր հանդիսութեամբ մը պիտի բացուի, ինչու որ ան շատ աշխարհքիս ամէն ծայրերէն հետաքրքիր մարդիկ հան պիտի ժողվին եւ Լոնտանի 1851ին հանդիսաւոր հանդեսներուն ամանը պիտի գերազանցէ։ Կ՝ըսուի որ արդէն թղթատուութիւն եղած ընդունելու պատրաստներ նեղու առներու, որոնք տեսարանը լմընցընելն ետեւ՝ տուանց ծախքի նորէն դուրս կրնան հանուիլ, կամ՝ քիչ մը տուրք վճարելով կրնան երկրին մէջ ծախուիլ։

ԱՆԳԼԻԱ

Յունիսի 27ին առտուան ժամը 1ին Պրուշի իշխանն ու իշխանուհին իրենց մեծամեծներովը Ցոմը հասան ու կէսօրը Լոնտան, ուր շոգեկառաց կայարանը Ալպերտ իշխանը զիրենք ընդունելու ու Պուքինկհէմի պալատը տարու մեծափառ հանդիսաւորներ սերկայացընելու։ Կէսօրէն ետքը Գէնդի դքսուհին իրենց տեսութիւնն գնաց։ Իրենք ալ այցելութիւն բրին Հանովերի թագաւորին ու թագուհիին, Քեմպրիճի դքսուհիին ու արքունական ընտանեաց ուրիշ անդամներուն։ Մեծախօս թագուհին՝ Պրուշի իշ-

խանաւելոյն, Պաքսէն-Գոպուրկ-Կոդայի գծաւելոյն եւ Հոգենհէյ-Լանկենպուրկի իշխանին հետ Հոլշտէյնի դարտիզին մէջ ժուռ գալու երթալ։ Իսկ Նէրպէրգ իշխանը Պրուշի իշխանին ու Պաքսէն-Գոպուրկ-Կոդայի գծին հետ ձիով պարտէզը դնաց։ Իրիկունը 8։ Հոնի թատեր մէջ ներկայ գտնուելոյն բարձրապատիւ հիւրերը։

Յունիսի 29ին թագաւորական մանուկ իշխանին մկրտութեան համար՝ արքունական պալատին տանձնական մասուռը խիստ շքեղ զարդարուած էր։ Հրաւիրեալներն խորանաշիւռ հիւրերն իրենց ասիճանուած տեղերը հրամցուցին։ Սեղանին ձախ կողմը նստեցան Ռուզիայի, Սաքսոնիայի, Պրուշի, Փորթուգալի ու Հանովերի (անդրանիկան արքունեաց հետ ազգականութիւն ունեցող ուրիշ արքունեաց) դեսպանները։ ասոնցմէ զատ Լ։ Հոն Պասոէ, Գլադստոն, Իպրոին, Փալմերսթըն, Թոսիրոն ու Հարթինկ։ Այլ կողմը նստեցան Լ։ Դիսրաելի, Կրէնվիլի կոմսը, Արձիլի ու Նիւքասլի դքսերը, Լէնսդաունի մարքիզը, Սիտնէ Հէրբերտ, Սիր Հոն Պրհամ՝ ու Սիր Զ։ Վուտ։ Ժամը 7էն քիչ մը յառաջ Էտինբուրկի արքեպիսկոպոսն ու Լոնտոնի, Օքսֆըրտի եւ Զէոմիերի եպիսկոպոսները եկան, ասոնցմէ ետեւ ժամը 7 զարկած ատեն՝ բարձրապատիւ կնքահարքն ու կնքամայրն եկան, որոնք էին Հանովերի մեծափառ թագաւորը, Պրուշի իշխանուհին, Մարիամ Գեմպրիճի իշխանուհին ու Հոհենլոհէ-Լանկենպուրկի իշխանը իրենց մեծամեծներովը։ Ասոնք ամէնն ալ սեղանին աջ դին կեցան։ Բանի մը բոպէ ետքը մեծափառ թագուհին եկաւ Պրուշի իշխանին, Այզենդրդ իշխանին, Պրուշի Լուիզ իշխանուհւոյն Գեմպրիճի ու Պաքսէն-Գոպուրկ-Կոդայի, Գենդի ու Գեմպրիճի դքսուհիներուն, Սէքլենպուրկ-Սդրելիցի ուսուց դքսին, Պաքսէն-Գայմարի Եղուարդ իշխանին եւ ուրիշ իշխաններու եւ իշխանուհիներու հետ։ Ասուռուած պին պաշտօնը՝ Հանովերի մեծագործին եւրսուշտական եղանակի գրած 84երորդ սաղմոսով սկսաւ։ Ան երգին լմընալէն ետեւ՝ արքունի սենեկապետն ու Դուրհեգրն գնդապետին երախան բերին, զորն որ սնուցչապետը մատուցը խոնձեց, ուր որ մկրտութիւնը կատարուեցաւ։

— Դանիայեան մարգարէին՝ իբրեւ թագաւորացած ձեւով մը առնուակալաց սենեկին ըրած առաջարկութիւնը, որն որ իր ուզելովը Յունիսի 30էն մինչեւ Յուլիսի 8 ուշացուած էր, հետեւեալ իմաստն ունի։ Սենեակը՝ ծանօթութիւն առնելէն ետեւ որ Ռուսի կառավարութիւնն անանկ բարեքականութիւն մը կը ցուցնէ եւ, անանկ միջոցներ ձեռք կ'առնէ, որոնք Օսմանեան տէրութեան ամբողջութեան ու անկախութեան կը վնասեն, կը յայտնէ թէ մեծափառ թագուհին կրնայ վստահ ըլլալ որ սենեակը ջանք, անձնուիրութիւն ու որոնց օգնութիւն կը մատուցանէ հաստատուն պահելու։ Ընդվզեալներն ստորադրուած գաշանց բարեպատկան զօրութիւնն ու քաղաքային եւ տեղական կամ երկրներու կարգադրութիւնները, որոնցմէ կախուած է Եւրոպայի ընդհանուր խաղաղութիւնը, վաճառականութեան ապահովութիւնն ու մեր հին դաշնաւորներուն ապացոյն անկախութիւնը։

— Դանիայի Ռուսաց դեսպանները մեկնելը ծանուցանելէն ետեւ կ'ըսէ թէ Անգղիայի ու բոլոր վաճառականութիւն ընող ազգերուն մտադրութիւնն ան է, թէ արդէօք Ռուսի կառավարութիւնը Դանուբի նաւագնացութիւնն ու անոր նաւահանգիստներն դուրս ցրնէ հանելու ապատութիւնը պիտի՞ որ ալեկ։ Բայց հաւանելի բան չէ թէ, Դանուբի վրայ շատ մը նաւերու եւ մնալը, ինչպէս լուր կը պրսպի՝ Ռուսաստանի գործերով ըլլայ։

— Լեմանէն Յունիսի 27ին կը գրեն որ Փորտամիթի մէջ կեցող (Ափիթեսի) նաւատորմիղը, որ ուրիշ վայ ուելի կը մեծցուի։ Երեք օրուընէ վերի երեք շաբաթուս ու մէկ կիրակի մ'ուելցաւ, բոլորն ալ խիստ զինուալ է ու մեկնց շուրջ հարիւր թնդանօթ ունի։ Հեթերին պաստուան գրածին նայելով՝ հիւսիսային ծովու 30—40 նաւագք ծովակալութեան պաշտօնատունէն հրաման ընդունեցան, որ պատրաստ ըլլան Փորդսմրդ գալու, երբոր Ափիթեսի կազմուած նաւատորմիղն Ընրեւելեան ծովուն մասերը խուզելը հարկաւոր կը տեսնուի։ Ասկէ զատ՝ հիւսիսային ծովուն բոլոր նաւաստիներուն հրաման գնաց որ իրենց նաւահանգիստներն եղած ատենները՝ իւրաքանչիւր ոք իր մեծին քով իր անունն արձանագրէ, անանկ որ հարկաւորութիւն եղած ատեն հիւսիսային ծովուն հրամանատարը կարենայ զիրենք տարմոյրել։

— Յունիսի 30ին պատգամաւորաց սենեկին մէջ Պր։ Հարճ կոսմանն հարցոյց թէ արդեօք չէ՞ կրնար կառավարութիւնը հասարակութեան օգտին բաղձանքը լեցընել ու կանոնաւոր կերպով խոնարհիլ թէ երբ եւ ժամը քանիին Զոգհանի ճամբարին մէջ կեղծեալ պատերազմ կ'ընեն ու դիշեր ատեն զարթը զէնքի կոչելու նշանը կը տրուի (ընդհանուր ձնշում)։ Լորտ Բոլմերդոնը պատասխանեց թէ Զոգհանի զօրահանդէսը դարդոպէս հասարակութեան ուսումնութեան համար է, հետեւապէս ամէն մասին զօրաց կրկնութեան համար, եւ հարկ չէպ զարթը գիշերը զէնքի կանչելու նշանը թմբուկներով խնդալ (ձնշում)։ Հարցակոս բիւրնը կրնայ ապահովարար ըլլալ, որ ամէն անձրեւ չեկած օր՝ հոն տեսնելու արժանի փորձեր կ'ընեն (ձնշում)։

ՀՈԼԱՆՏԱ

ՀԱԳԱ, Յունիսի 26։ Կը հաստատեն որ Պր։ Լիկտենֆելտ ուղղափառ կրօնի պաշտօնեան, իբրեւ ազատարար կարգի սուրհանդակ՝ հոսմ իրկուեցաւ։ Ան մարդս Պրիւսելէն ու Փարիզէն անցնելով հոն կ'երթայ, եւ Էրդ Խենկերեւ լրագրոյն բոլորին նոյնելով՝ ի գարձին Վիէնայէն ու Պերլինէն դիտի գայանայ։

ՀԵԼՈՒԵՏԻԱ

ԳԻՐԵՑՊՈՒՐԳ։ Յունիսի 27։ Հելուետիոյի թերթերը կը հաստատեն որ նոր ընտրութիւններն Ընդհանրական պատգամաւորաց ատենին հոգեւորականաց ընդհանուրեան։ Ան բանիս բուն պատճառը նոյն լրագրներն մէկը Պր։ Շարլ անուն մէկուն վրայ կը դնէ, որն որ ընտրութեան յանձնապարական ժողովքին անդամ՝ ընտրելով՝ ընտրութեան ատենագրութիւնը վարը քննութեան մը ասակ զրեր է ու քաղաքացի զինուորներն մէկուն ընտրութեան տոմսակը պատռեր է։ Ասոր համար քաղաքացի զինուորն ալ իրեն ապատակ մը զարկեր է։ Ընդհանրապէս դատաւորներով ներս մտեր են, նոյն տեղը թնդանօթի բերուեր է եւ մեծ խռովութիւն ելեր է։ Հեռագրական լուրը կը ծանուցանէ որ պահպանողական կողմնակցութիւնը բաղմանալու համար։ Պր։ Շարլին վրայ բրամ ու դաշիւնով յարձակում մ'եղեր է։ անկից ետեւ ալ մեկ ելեր է ու կառավարութիւնն ալ թնդանօթի բերել տուեր է։

Պեռն, Վաատ ու Ժենեւրա նահանգներէն վեց քաղաքացիք, որոնք նոյն ընտրութեան ժողովին մէջն էին, իրենց անուան ստորագրութեամբը ծանուցագիր մը կը հրատարակեն, որուն մէջ կ'ըսեն թէ հոն գտնուող Ընդհանրականաց թիւը 1500 մինչեւ 1600 էր, իսկ պահպանողական կողմնակցութեան թիւը՝ 2100։ Նոյնու կողմնակցութիւնները գաղտնի եղած էին։ Շարլ անդ մը կեցած՝ քուէները կը հաշիւէր ու անոր քովէն հանդարտութեամբ Ընդհանրականք կ'անցնէին։ Մէջ մ'ալ ապատանին գէները կը բացուին, թնդանօթներ զէնքերով թնդանօթներով ներս կը մտնէ, զինուած քաղաքացի ու ոստիկանութեան մարդիկ կ'երթան, թնդանօթները պահպանողականներուն դէմ կ'ուղղուին, անոնք ալ եղածը չդիմանալով՝ կը փոխուին։ Շարլ իր բարեկամներուն մէջ մնած՝ արիւնոտ գլխով նոյն տեղը կու գայ ու ձեռնարկները վերցընելով կ'ապրէ կը պարարի որ հանդարտին։ Յոլովքին դարձող պեռնցիները փրոպոսիկի ատենները բռնուեցան ու քաղաքացի պահապաններէն ալ շատ թշնամանք ընդունեցան։

Լորդ դն ըսելը կ'ըսեն որ Պր։ Շարլ ոմանց խռովութեան պատճառ եղած չէ։ Բայց իրրեւ քաղաքները հանդոյ՝ իր պաշտօնը կատարած ատեն՝ վերոյիշեալ շփոթութիւնները տեսեր են։ Պր։ Շարլ դաշնակցութեան ժողովին բարեբերելու խոսք ընելով՝ դիմեր մեռցընել ուզեր են։ սակայն Բերիէ վերակացուն դիմեր ազատեր է եւ վերջապէս Շարլ կրցեր է ուրիշ քանի մը սպեռականներով տուն հասնիլ։

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ

ՍԱՆԿԱՊԵՏԻ հիմնակուան դահլիճը (կառավարութիւնը) յաջորդ ամսուն կոչմուած է։ Տոյկոլուրով իշխանը օդնական զօրագլուխ ու պատուելագլուխ պաշտօնեայ։ Ներսէսյան կոմսը՝ սէրբ-ռուսական դիւանապետի ու պատարքին գործոց պաշտօնեայ։ Բէլոսէլսքի կոմսը՝ իրական գաղտնի խորհրդական ու կայսերական սան եւ զրեստաց պաշտօնեայ։ Օրլով կոմսը՝ ոստիկանութեան պաշտօնատունին գլուխ։ Լանսբերգի կոմսը՝ օգնական զօրագլուխ ու թիկնապահութեան վարիչ։ Քրայնմիխել կոմսը՝ օգնական զօրագլուխ ու փոստային գործոց, ջրմուղներու եւ հասարակաց շինութեանց պաշտօնեայ։ Պր։ Պլոք՝ գաղտնի խորհրդական ու երկրագործոց պաշտօնեայ։ Խիմիլով՝ գաղտնի խորհրդական ու տէրութեան գրիչը կրկնեին արձանագրող։ Փիսկլրեվ կոմսը՝ օգնական զօրագլուխ ու տէրութեան վերաբերեալ կալուածներուն պաշտօնեայ։ (կրթութեան պաշտօնատունը դատարի է։ ան պաշտօնատունին պաշտօնէին օգնականն Լ՝ Նորոֆ տէրութեան իրական խորհրդականը։) Բանին կոմսը՝ գաղտնի խորհրդական ու տարգալուեան պաշտօնեայ։ Պիոլիքով՝ ոստեական զօրագլուխ ու ներքին գործոց պաշտօնեայ։ Արենիքով իշխանը՝ ծովակալ ու ծովական գրասենեակի պաշտօնատունին վարիչ։

— Նոյնոյ ամսոյն 27ին Պետերբուրգէն Լիսոնի ընթերցողներ՝ Դանուբի իշխանութենանց մէջ զորք մտնելու հրամանն ստացեր էր։ կը կարծուէր որ ամսոյս 5ին ու 7ին մտնելու զորքն այնչափ շատ չլլայ։ Նիկոլայոս կայսրը Յունիսի 14ին ստորագրուած յայտարարութիւն մը հանեց իր հպատակներուն, որուն մէջ կը ըսուի որ Մոլտաւիոյ ու Վալաքիոյ զորք խրկելու նպատակը՝ պատերազմ չէ, հապա ձեռքն երաշխաւորութիւն ու պատանդ մ'ունենալու համար է, մինչեւ որ Ռուսաստանի իրաւունքները նորէն հաստատուին։ Կայսրն ասոր վրայ ան ալ կ'աւելցընէ որ Ռուսաստան աշխարհակալութիւն չունի եւ անոր կորստութիւն ալ չունի, ասոր համար պատրաստ է միանգամայն իր զրաց ներս մտնելն ալ պիտի, թէ որ Դուրը՝ ուղղափառ (orthodoxe այս ինքն՝ յունական) եկեղեցւոյն պատուոյ թիւնները ճշդիւ պահելու ինքը զինքը պարտաւորի։

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՏԷՐՈՒԹԻՒՆ

ԼՈՒԹԷՐՈՒՍ նախընթաց թուոյն մէջ Նեսրոյ կոմսին նամակը յիշեցինք։ ահաւասիկ հիմա Ռէշիտ փաշայէն պատասխանն ալ համառօտելով կը դնենք։

Ցեր, Ձեր թուղթն ընդունելով, որով պիտ պատուեցիք, անմիջապէս իմ Ա։Էֆենտիս առջեւը հանեցի։ Ա։Էֆենտիս կարծս միշտ ու ամէն դէպքի մէջ Ռուսաստանի կայսրը մեծ նեղութիւնը ըրած է եւ զինքն աղէկ գաղտնիքներ ու բարեբարոյ մերձաւոր սեպած է։ Ուրիշներու։ Դուռս կայսեր մեծութեան մասնաւոր վրայ ամէնն։ ին տարակոյս չունիր, անոր համար բարեկամական կապակցութիւնից բնդհանրապէս շատ տարուեցաւ, բայց չէր կրնար բնդունիլ ան պարտաւորութիւնն ալ որով Յունոյ կրօնին տարութիւններուն յանձն պիտ՝ տանէր։ Սակայն ան ալ իրեն մեծութիւն է որ բանիերուն առ միանգամ հանելուն ինք իր կողմանէ ամենեւին պատճառ եղած չէ։ Իրար՝ Օսմանեան կառավարութիւնն խիստ մեծ Պէնչիրով իշխանին կարգադրելու բանիերուն միտքն էր։ եւ պրպիսի գործերին մը մէջ, որն որ Յունոյ կրօնական արտադրութիւնն վրայ է, մեծ որ Յունոյ կրօնական միաւորներ կը ցուցընէր եւ ապահովութիւններ կու տար, որոնցմով խնդիրներն ու տարակոյսները մէկի կ'երթայ, թէ որ Պէնչիրով իշխանը իրեն միջին անդամ տրամադրեալ ինչ մը ունենայ։ Ռուսաստան ան անկարելի եւ բան որ Դուռը վստահելի չէ եւ անոր համար չ'ուզեր ան պարտաւորութիւնը յանձն առնել։ ասելի անվստահելի եղան չէ մի Օսմանեան կառավարութեան դէմ՝ անկից պարտաւորութիւն պահանջելը։ Ա։Էֆենտիս կայսրս նոր հրամանագրով մը բոլոր ան արտօնութիւնները, իրաւունքներ ու ազատութիւնները կը հաստատէ, որոնք յունական կրօնին քահանայապետն ու եկեղեցականներն ի հնուց կը վայելեին։ Բարձրագոյն Դուռը չ'ուզեր դանդաղել՝ Պէնչիրով իշխանին մեկնելն յետ ալ առած յայտարարութեան ստուերագրեալ հաստատութիւնը հաստատած պահել։

Զեզմէ խնդրուած նամակը կ'ըսէ որ Ռուսիայի զօրքը սահմաններէն դուրս անցնի։ Ասիոյն ան յայտարարութիւնը Ռուսիոյի կայսեր խաղաղութիւնը ուզելուն հետ չմիտարանիր։ Դրան տեսած զինուորական պատրաստութիւնները, ինչպէս ուրիշներ ծանուցած ենք, Ռուսաստանի մեծամեծ պատրաստութեանց հետեւութիւնն են եւ միայն պաշտպանական միջոցներ են։ Օսմանեան կառավարութիւնը կը փոխարէն որ կատարած յարաբերութիւններուն հետեւանքն է։ յաւատամ որ Ռուսիայի զորքերն ալ բարձրագոյն Դրան խրատի եւ բարեմիտ կարծեաց իրաւունք կու տայ եւ երանի թէ բոլոր հանգոյներ, որպէս Դուռն ալ պետերբուրգ արտաքոյ կարգի դեսպան մը կը խրկէր, որպէս զի հոն խաղաղասիրելով՝ անանկ միջոցներ (accommodement) մը գտնուի, զորն որ կայսրն բնդունելով, Դուռն ալ կարող ըլլայ բնդունիլ, առանց իրեն անկախութեան սկզբանց ու միահեծան կայսեր ծանրութեան վնաս տալու։

ԻՆՇԻՖ

— Ա. ԷՆԵՆԱՅԻ Պոլսոյ Լրագրոյն մեջ Ռուսիոյ 16ին կը գրէ որ գաղղիական ու անգլիական կառավարութիւններն իրենց վարմունքով կը ցուցնեն որ բարձրագոյն Դրան պիտի՞որ օգնեն։ Շաբաթ ու Կիրակի շոգենաւերն տրեւանուն տեղերուն տեղականներուն՝ իրենց բռնելու ընթացքին համար ազէկ տեղեկութիւններ բերին եւ անոնց համաձայն է։ Ռէպորտիր ու Պր. Տը Լա Կոբը չէ լեր միայն այնպիսի կառավարչ, իշխանութիւն ընդունեցան, որով բարձրագոյն Դուռը Ռուսիոյ պահանջմանց ապա. կերպով դէմ դնելու յորդորին, այլ նաեւ կարենան խոստանալ որ եթէ պատերազմ եղելու բլլայ, իրենց ձեռքէն եկածին չափ կ'օգնեն։ Երկու ժողովին տեղութիւնց նաւատորմիղները Օսմանեան նաւատորմիղին հետ միասին Ռուսաստանի դեմ գրաւելու։ Յարակայս շկայ որ Կաղղիան ու Անգլիան մոռցանած ու մոռնալնին դրած են որ ամէն կերպով Օսմանեան տերութեան հիմնական վիճակը (status quo) պատսպարեն։

Խնդիրն լրագիրը կը ծանուցանէ որ պատերազմի պատրաստութիւններն ազդու կերպով ու արագութեամբ յառաջ կ'երթան։ Ամէն կողմանէ ռազմամթերք եւ ռազմիկ կը ժողվուի։ Կոստանդնուպոլիս եկող կամ անկից մեկնող ամէն մէկ պատերազմական նաւը՝ զորք կը բերէ կը տանի կամ՝ Վառնայի, կամ՝ Շումլայի եւ կամ՝ ուրիշ ամրացուած տեղերու։ Բանակատեղեաց համար, զորքերը կառավարութիւնը կը ջանայ որ որչափ կարելի է նէ՝ ազէկ պաշտպանութեան վիճակի մէջ խոմէ։ Երեք գլխաւոր զօրաց բաժին, ամէն մէկը 40—45,000 հոգւով, Շումլայի ու Ռինի (Լոմ Ռիւմի) քով կը կենդրոնանան։ Ռուսերէն բանակին վերին հրամանատարը՝ Լուսէր փաշան ուղարկուած է, որն ալ արդէն Շումլա հասած պիտի՞որ ըլլայ։ իսկ Ռինի քով եղած բանակին՝ Ատոմ փաշան։ Նաւատորմիղին մեծ մասը Պէսիրք տերեղի առջեւ երկրաբ նեռուած կեցած է։ Երկու կրկնապարկ նաւեր դեռ ի Սեւ ծով կը նաւարշին։ Բոլոր նաւերը կատարեալ սպառազինութեան մէջ են, մեծի անձինքներն ալ շատ ազէկ կրթուած։ Ռերին ծովասնոներուն մէջ են, բայց ի ծովակալէն (Գափուտան փաշայէն), Ճեմլա փաշան, Ռուսմանիա փաշան, Ռիւշէվիր փաշան ու Օսման փաշան։

Դիրութիւնն ալ մեծ գործունէութեան մէջ է։ Զորս մեքենայք շաբաթակ 100նոց ու 50նոց կորելու վրայ են։ Ենիքեփէլ լրագիրը կ'ըսէ որ քանի մը Նէապոլսեցի ու Ցարդինիացի նաւեր Բասփորաէն 70 մղոն հեռու, Սեւ ծովու մէջ, սովորական դրօշակ 7 հոգեպարկ նաւ ու մէկ կրկնապարկ նաւակներ են։

Խնդիրն ու վիճակի մէջ ըլլալով, թէպէտ մէկ կողմանէ մեծ վախ կայ պատերազմ բացուելուն, բայց մէկալ կողմանէ ալ շատերը կը հաստատեն որ սոսկալի շարժ մը չեղիսատիր։ Թրեսոսի վրայէն եկող վերջին հեռագրական լուրը, որոնք Կոստանդնուպոլսէն անցեալ ամսոյն 27ին եղած են, կ'ապահովցնեն որ շուտով խաղաղութիւնը կը հաստատուի, որովհետեւ Ռուսիոյի, Գաղղիայի ու Անգլիայի դեսպաններն իրարու միջերդ մէջ մտնելով, կը ջանան բանակը շիտակել։

Կոստանդնուպոլսոյ Բրիտանական Ինքնավարութեան մէջ Ռուսիոյի զօրքն իրար մտաւ։ Թէպէտ աս գործս շատոնց դուշակուած էր ու վերջին տեղեկութիւնս ալ յայտնի կը տեսնուէր, սակայն իրական մտնելը մեծ ազդեցութիւն ըրաւ հասարակաց վրայ եւ մտնուանք դրամագլխոսութեան ընթացքին։ Մենք չենք ուզեր յանդգնիլ հաստատակամութեան տարբերութեանց մէջ խոսելու, այլ եւայլ միտումներն ու կերպարանքը՝ զորն որ աս Արեւելեան խնդիրը կրնայ առնել։ Որովհետեւ շատ բան պատահելու ու ընթացքին մէջ գիպող անգուշակելի դէպքերէ կախուած է եւ. քաղաքագիտութեան գործքն է այսպիսի բաներն կշռադատելու ու համեմատելու ընել։ — Սակայն թէ որ ինչպէս բան հիմի քննելու բլլանք, պատերազմ ընելու շահ մը չենք տեսնար, մանաւանդ թէ ամէն տեղ՝ ուր որ աշուրնոս դարձընենք, խուլին խաղաղութեան կարոտութիւն մը կը նշմարենք։ Պատերազմի փափաքը Ռուսիոյի կողմէ չենք գտներ, վասն զի Ռուսիան ազէկ գիտէ որ՝ եթէ Ցաճկաստանի եղծումը կ'ուզէ եւ գլուխ հանելու ալ միտք ունի, ասրատիւղ ու ապիւնայից պատերազմ մը բոլոր աշխարհքս վրայ կը յարուցանէ եւ ուներցած ապահով բարիքն անապահով բարեաց տեղ կը գնէ։ Ռուսի կրնանք ըսել որ Ռուսաստանի վերջապէսին հրապարակաւ տուած խոսքը ճշմարիտ է եւ ինք ամենեւին պատերազմի կամք չունի։ Նշանակ կը հրամայեցնք թէ Երիտասարդական կառավարութիւնն ալ պատերազմական գաղափարներէ բոլորովին հեռու է, որովհետեւ ապէրի՝ տեղեակ է որ Ռուսիոյի դէմ պատերազմ մը բացուելու բլլայ, Ցաճկաստանի նկատմամբ իր փափաքն լուսաբանի չեկատարուիր, եւ իր բախտը՝ որն որ վերջին հարկադրութեան մէջ ծովային զօրութեամբ կրնայ գտնել, ցամաքի վրայ չեկրնար ձեռք բերել։ Ամ խնդրոյս մէջ Անգլիայի բռնած ընթացքը՝ կրնայ լաւ մտքին կոմոն ու չարի ըլլալ Կաղղիայի դասակցին ալ։ Իսկ բարձրագոյն Դրան նկատմամբ խոսելով, չենք տարակուսիր որ խաղաղութեան սէր ունի, եւ կը յուսանք որ կ'ուզէ միանգամայն առանց իր անկախութիւնը կորսնցընելու՝ ձեռքէ չեթողու այնպիսի միաբանութիւն մը, որն որ բարեկամ տերութիւնները միջոց մը գտնելով ու գժուարութիւնները մէկդի ընելով՝ պատուաւոր ու հանգուցիչ կերպով մը երկու տերութեանց առջեւը կը դնեն։

— Իսկ մը ժամանակ յառաջ Ռուսաց վերհաւատ կայսրը՝ Ուսարիայի վերհատաւ կայսրին խրնդրած էր, որ աս մնտերս ըլլալու զինուորական մեծ հրամանգաց մէկ քանի երեւելի զորապետներ իրարի։ Հիմակ առնելը հոստած ըլլալով՝ կայսրը զգիւրայ կոմոր խուրեց, որն որ ինչպէս յայտնի է, առնելով պատերազմի պաշտօնեայ եղած էր։ Ասոր վրայ Ռուսերէն ընդանուր լրագրին այսպէս կը խօսի։ "Ճիշտայ կոմոր, որն որ վերին պաշտօնակալաց բաղմութեամբ պետերբուրգ գնաց, Ուսարիայի կողմանէ՝ Նիկոդիոս կայսեր ընելու մեծ զինուորական հրամանաց ներկայ պիտի գտնուի։ Արդեն ենթադրուիլ որ աս ելեւեջի զինուորականին առաքումն նաեւ Եւրոպայի խաղաղութիւնը պահելու եւ անոր վրայ խոսակցելու սգնէ։ որովհետեւ զիւրայ կոմոն իր Ամհատարին խիստ սիրելի է եւ կրնայ միանգամայն Արեւելեան պարագաներուն Ռուսիոյի գահին առջեւը դնել։ Ուսարիայի կայսրը՝ պետերբուրգի մէջ ընելու բարեկամական ջանքերն անատարակոյս առանց հետեւութիւնն չեն մնար, ինչպէս կը յուսացուի որ Կոստանդնուպոլսոյ մէջն ալ Ուսարիայի կայսրական դեսպանին ու մեկալ մեծ տերութիւններուն առաքելութիւնները բարձրագոյն Դրան ընդունելի կ'ըլլան։

ՍԱՆԵՐԱԿԱՆ

ԱՆԳԼԻԱՅԻ ԵՂԷՊ

Վերջ Մասին։

Ամերիկոն տեսնելի մի մէջ առանձին նստած վատուն եւ. յուսոյ ու ապիսոյ խոսքերով Ներսէհ Լուսանդանին ու Պիսակ իրարու հետ կը խօսին, եւ. մեկը գլխաւոր մեղի արել կը ջանար։ Պիսակ՝ զԱրդ իր սիրելի որդին տեսնելու եկած էր. բայց ասանկ դառոց շանցի մի սիրուն էջար, երբ որ բանը իմանի պատանին Ոչնչոյզի մոտ եղած անասունին արշաւած է։ Պիսակ, կ'ըսէր Լուսանդանին, այսոր կամ՝ վաղը զԱրդ ոչեալ է որ գայ։ արդէն երկու շաբաթի է որ զինքը խաւրեցի։

"Պիտի ասէ Հոյս ու անձկութիւնս, պատասխանեց Գիսակ, որ զԱրդ դեռ կրսկսուրդ երիտասարդ մ'ըլլալով, այդպիսի վատանգաւոր յանձնարարութիւն մը կատարելու ասոնց կրնայ երիտասարդական յանդգնութիւնամբ ինք զինքը վտանգի մէջ դնել ու իր սիրելի հայաւէտ ծագիկը թաղամոնդնել։

"Ինչ էրդեր, կրկնեց Նիսանդ։ Սիրելի բարեկամ, հոգ մ'ըներ։ Եւ դեռ զԱրդ կը տեսնէն յաւուրց, ազէկ խրատեցի ու իմ ծնողաց արի վաղատաեան իրեն ձեռնտու եւ ազնիւ ասուի։ Անձնեայ ու քաջամարտիկ վաղատաեան անշուշտ զԱրդ մեզի ազգ ու յաղթող կը բերէ։ ասոր վրայ բարիզին ապահով եմ"։

"Դերսէհ այսպէս խոսելու ատեն՝ դրսէն փայտ ու գայլոյ ոռնոց Երուանդանին, եւ սենեկին դուռ փակելով՝ փրփրացող երիվարի մը վրայ յաղթող զԱրդ տեսաւ, որուն դէմքին վրայ իր հանմնուն ծագիկն դիմոր նկատուած էր, ճակտին վրայ ոչ ուրախութեան դրոշմ կը նշմարուէր։ Գասանեին դիներսէհ եւ. Պիսակ յաղթութեամբ ողջունելով, որպագարտ թիռնոյ մի դէս երիվարին վար թռաւ ու գարմանալով եւ արդանատութեամբ պիսակ իր սիրելի մարեգայրը կը դիտէր։

"Ոչ ուրդ, քաւ Երուանդանին, ասագակարեաց բանեցիր։ կը բերեր։

"Հապա՛, պատահմանց պատմութիւն. դէպ ապահ կապանքի դարձնել ասելն է, ամուր տեղ մը դնել տալ, եւ ես ճամբայ ելայ, նամակ մ՚ալ բերելով ինձի։

"Բրնա՜... հիմայ, կանչեց ուրախ եղեալ Ներսեհ, գնա, քու սիրելի հայրդ գրէ. շատ ժամանակ է որ մեկզմէկ չէր տեսած. ես նամակը կարդայ եւ խնամով կ՚ուղեմ որ Որդնհաղ ինչ է գրած։

Վարդ մեծ զմայլութեամբ ու ուրախութեամբ երկայն ասենալ միր շատուած դատարանին ու հայրը գրեց հոմբարեց։ Իր յառաջաբան մանկական սէրն ու ողեր բարը պահած էր։ Նոր կենաց բնութագրին ազդեցութիւններն ու փառասիրութիւնը զինքն ամենեւին չէին փոխած, բնութեան պանդիտի արդիւն չէին ապականած. իր սրտին դարպասներն ու յուսակ հայրենեաց ասանց պղտարա եւ անա մնացած էր։

"Ո՜հ, ազնիւ, սիրելի Վարդ, բաւ Պիտակ բաւութիւնը կարելով ու կոխեցեալ ոտքերդ մի, գնչակ երջանիկ եմ որ նորէն զքեզ կը տեսնեմ, շատ ասենալ եաս՝ գարձեալ զքեզ կնամ գրել. նոյն նեարը, մեռութիւնս մէջ, քանի հոգած պատիերը կը նշմարեմ։ Ո՛րդեակ, մեր մեծ հոգ ունենայ՝ երբ որ խնդայ թէ պատերազմի գոյեր ես, բայց Աստուծոյ ձեռքը պահպանեց զքեզ, անվնաս, անվնաս նորէն մեզի խարեց։

"Ինչպես է, պատասխանեց Վարդ, ասա գիս. դիս Վերնոյն բաղա՝ն ազատեց։ Կատարեալ վարկը մ՚ալ ասի, սիրելի հայր, գնեց հոս դանելով։ Ամեն օր, ամէն վայրկեան ձեր վրայ կը մտածէի, ձեր յիշատակն ու խրատները պարապան ու անվիճանդ փոհան էին մեծայր։ Գործքս յաջողութեամբ գլուխ հանելով, Որդնհաղի գերիին ալ ապահանիչ կապած հոս կը բերեմ՝ որպես զի քան իրաւանց դատաւի ու իր պատիժն ընդունի։

"Վարդ ինք ան անց հարկաւորութեան մարդու արիւն չթափեցիր, հարցուց Գիտակ։

"Պարելի եղածին չափ խնդրեցի, պատասխանեց կապտաս. պատասխան, բայց ան որամանս նենդ ասար ազատակաց բոլոր պաշարելու ասեն. չերցայ գորքս արգելել որ չարաթեցն գնեն կեր չլեռցնեն։

"Գանգութեամբ ու ազատ եանամ կատարեր ես գործդ, կանչեց Երանոնդունին, այս որ նամակը կարդացած լմնցուցած էր և. Վարդ ոչ խոստերան միտ կը դներ։ Այսպէս, գրուած գահ եմ՝ Ամենեւին մեռս չէր բլլար, թէ որ բոլոր արիներ ազատ չարաւարձները մեռցնել ասեին. թեպետ եւ իրենց դժբախտ ասաղը Որդնհաղ ալ պետի մարի։... Բայց պատանի բնիկ, սիրելի Վարդ, պտնոք ինչպէս ձեզ ձգեցին։

Վարդ հաւատարմութեամբ ու ճշդութեամբ իր արշաւանաց նիստը հանեց։ Ներսեհ ու Գիտակ անոր խոսքը մաղրա եանամ. մանկի կ՚ընեին, եւ պատմութիւնը լմնցնալուն պէս՝ երանոնդունին քոյր երկուսաստրդին ուր զարկաւ ու Պիտակին դառնալով՝ "Պատպ. սիրելի բարեկամ, ինչ ինն, շատ յարմար ու պատաշան ասեն եկեր ես, ու մեր սրտերուն դուն ալ մոռանիցիր։ Ա՛ դարձիր հանար Վարդ ալ վարձը ու փոխարէն ասալ չեմ մոռնար. բայց հիմակ գացէր դեռ իրարու հետ խոսելիք։ Վարդ, ծառաներուն զարդել որ աւարակապան ինձի խրկին, որպէս զի իր դատապարտ տեսնեմ՝,։

Ներսեհ իր սենեկին մէջ իր մտաց խաղաղ եղեալն ապին անդին կ՚երթար կամ. դար, եւ իր խորհրդակցաներին մէկուն հրաման տալին ետաւ., որ աղուկին դատարանի բանալը մեռնելու։ Ներսեհ ու Գիտակ անոր խոսքը մտադրեցան պէտ՝ Երանոնդունին քոյր երկուսարդին ուր զարկաւ ու Պիտակին դատարանի։ "Պատ. սիրելի բարեկամ, ինչ ինն, շատ յարմար ու պատաշան ասեն եկեր ես։ Ամենեւին մեռս չէր բլլար, թէ որ բոլոր արիներ ազատ չարաւարձները մեռցնել ասեին. թեպետ եւ իրենց դժբախտ ասաղը Որդնհաղ ալ պետի մարի։... Բայց պատանի բնիկ, սիրելի Վարդ, պտնոք ինչպէս ձեզ ձգեցին։

"Ես, ազնիւ, սիրելի Վարդ, բաւ Պիտակ բաւութիւնը կարելով ու կոխեցեալ ոտքերդ մի, գնչակ երջանիկ եմ՝ որ նորէն զքեզ կը տեսնեմ, շատ ասենալ եաս՝ գարձեալ զքեզ կնամ գրել. նոյն նեարը, մեռութիւնս մէջ, քանի հոգած պատիերը կը նշմարեմ։ Ո՛րդեակ, մեր մեծ հոգ ունենայ՝ երբ որ խնդայ թէ պատերազմի գոյեր ես, բայց Աստուծոյ ձեռքը պահպանեց զքեզ, անվնաս, անվնաս նորէն մեզի խարեց։

"Ինչպես է, պատասխանեց Վարդ, ասա գիս. դիս Վերնոյն բաղա՝ն ազատեց։ Կատարեալ վարկը մ՚ալ ասի, սիրելի հայր, գնեց հոս դանելով։ Ամեն օր, ամէն վայրկեան ձեր վրայ կը մտածէի, ձեր յիշատակն ու խրատները պարապան ու անվիճանդ փոհան էին մեծայր։ Գործքս յաջողութեամբ գլուխ հանելով, Որդնհաղի գերիին ալ ապահանիչ կապած հոս կը բերեմ՝ որպես զի քան իրաւանց դատաւի ու իր պատիժն ընդունի։

"Վարդ ինք ան անց հարկաւորութեան մարդու արիւն չթափեցիր, հարցուց Գիտակ։

"Պարելի եղածին չափ խնդրեցի, պատասխանեց կապտաս. պատասխան, բայց ան որամանս նենդ ասար ազատակաց բոլոր պաշարելու ասեն. չերցայ գորքս արգելել որ չարաթեցն գնեն կեր չլեռցնեն։

"Գանգութեամբ ու ազատ եանամ կատարեր ես գործդ, կանչեց Երանոնդունին, այս որ նամակը կարդացած լմնցուցած էր և. Վարդ ոչ խոստերան միտ կը դներ։ Այսպէս, գրուած գահ եմ՝